

DOCTRINA PARTIDULUI NAȚIONAL LIBERAL ȘI EVOLUȚIA VIEȚII SOCIALE ÎN PERIOADA 1918-1928

ȘTEFAN PĂUN

Politica socială a P.N.L. în perioada 1918-1928 a fost elaborată pe baza contactului cu realitățile românești dinainte de război și după marea unire. Doctrinarii din rândul partidului, în această privință arătau necesitatea armoniei sociale care odată realizată asigura stabilitate Statului național unitar român pe plan intern și respect în relațiile internaționale. Din aceste considerente, programul social al P.N.L. spuneau fruntașii partidului, trebuia adaptat "la spiritul vremii".

Manifestul către muncitori redactat în 1918 de către Gh. Mîrzescu specifica în acest sens: "P.N.L. pătruns de menirea sa democratică și viață națională înțelege să-și adapteze programul în spiritul vremii, la nevoile noi ale statului și ale poporului român și a determina astfel prin acțiunea sa noi progrese în viața socială și politică."

Ideologii partidului considerau armonia socială și solidarizarea tuturor forțelor creatoare ale națiunii, indispensabile societății românești, deoarece pornind de la realizarea acestor deziderate se putea asigura propășirea economică și afirmarea națiunii române, prin unitate națională, desigur manifestată în domeniul social.

Armonia socială depindea, în viziunea lui Mircea Djuvara, de programul și atitudinea partidului: "În felul acesta putem spune că ceea ce caracterizează un partid politic este în mare parte atitudinea pe care membrii lui o iau față de anumite realități sociale."² Realitățile sociale nu puteau fi cunoscute decât prin cercetarea continuă a nevoilor de interes general ³.

Acest concept pornea de la analiza noțiunii de revoluție în istorie, care potrivit doctrinarilor P.N.L. se identifica cu evoluția societății în cadrul structurilor existente prin reforme și numai în cazuri extreme revoluția era admisă ca o mișcare violentă când erau în joc drepturile și valorile morale ale omului. "Revoluția, ca acțiune politică, nu se poate concepe decât pentru ceea ce e sfânt și scump omului. Și dacă e adevărat că există anumite idealuri morale care stau înaintea oricăror valori, în conștiința umană și explică întreaga activitate prin idealurile pe care le reprezintă și pe care omul caută să le realizeze atunci înțelegem că în identitatea mai mult sau mai puțin pronunțată a acestor valori stă ceea ce numim unitatea grupului social. Îndată ce valorile morale se deosebesc la anumite părți din corpul social,

se întâmplă ruperea fundamentală pe baza căreia începe lupta politică, care poate să ducă la revoluțiune. Când corpul social este astfel descompus în bucăți, atunci, unitatea lui organică fiind desființată nu se mai poate produce o nouă ordine decât sau printr-un compromis, cum presupune întreaga acțiune sindicală, spre pildă, sau printr-o nimicire a vechilor valori și înlocuirea lor cu altele noi. Astfel de lupte sunt, fie revoluțiuni interne, fie războaie între state.”⁴

Asigurarea evoluției societății prin reforme, constituia de asemenea o acțiune revoluționară deoarece reformele schimbau echilibrul de valori. Dar reformele trebuiau să permită progresul în toate planurile societății. “Liberalismul crede, de altfel, în puterea ideilor și a instituțiilor noi; liberalismul crede în puterea sufletului și a idealurilor și din această cauza socotind însăși realitățile juridice deșteptătoare de realități sociale, el crede în eficacitatea modificărilor juridice pe cale de reforme de drept.”⁵

Procesul obiectiv de dezvoltare a țării a întărit convingerea necesității schimbării echilibrului de valori din societate prin reforme politice dar și de drept, cunoscându-se și celelalte variante de schimbare a acestui echilibru prin violență.

Mircea Djuvara scria în 1922: “Echilibrul de valori din punct de vedere juridic se poate schimba în două ipostaze. Se poate schimba atunci când conștiința generală juridică a unei epoci o cere și așa pare a fi fost cazul, cu transformările recente care s-au întâmplat din punct de vedere politic în țara noastră, de exemplu schimbarea constituției. Poate fi în acest prim caz o revoluțiune întrucât este o schimbare a echilibrului de valori. Se poate întâmpla însă și altceva și atunci avem al doilea fel, cel mai caracteristic de revoluțiune ca la un moment dat conștiința generală să nu fie trezită la noile valori: o minoritate încearcă însă să ducă noile convingeri și întrebuintează toate mijloacele, fie și violența, pentru a trezi sufletele. Dintr-o clipă în alta, conștiința generală a epocii se trezește, minoritatea a reușit să-și impună punctul ei de vedere, revoluțiunea s-a impus în contra voinței de la început a celor mulți. Decât de cele mai multe ori, în asemenea împrejurări este vorba de o câștigare a majorității mai repede, dar iarăși de o câștigare a conștiinței majorității.”⁶ Din aceste considerente, programul P.N.L. insistă pe întărirea și dezvoltarea națiunii române prin libertate, democrație și solidaritate.⁷

Admițând antagonismele dintre clase, P.N.L., încerca să statueze raporturile dintre muncă și capital prin creșterea rolului statului în reglementarea raporturilor sociale. Reglementarea acestora avea în vedere stabilirea unor raporturi democratice în compartimentele vieții politice și economice.

Armonia socială, specifică manifestul către muncitori lansat în 1918, trebuia să fie expresia întrepătrunderilor factorilor politici și economici puși în aplicare în

toate sferele societății prin guvernare. "Cu aceeași hotărâre cu care a știut să-și învingă toate împotrivirile pentru ca, prin înfăptuirea reformei agrare să împlinească cele mai de căpetenie nevoi ale celei mai însemnate părți a populației muncitoare P.N.L. va urmări să satisfacă și pentru muncitorii din industriile particulare mari și mici ca și din industriile statului, toate revendicările pe care dreptatea, solidaritatea socială și națională și interesul economic al țării le învederează ca legitime."⁸

Încercând să statueze raporturile dintre muncă și capital, documentul din 1918 propunea o rezolvare democratică a acestor raporturi, care în același timp erau expresia raporturilor politice create în societate după 1918. "După cum prin băncile populare, prin legea contra trusturilor prin constituirea obștilor, prin casa rurală și acum în urmă, prin expropriere, a asigurat țăranimii traiul și dezvoltarea economică, după cum prin votul obștesc a asigurat dezrobirea politică a întregului popor și a creat viața de mâine a României pe cele mai largi baze democratice P.N.L. se preocupă, ca pe lângă garanțiile ce oferă muncitorilor români, de regimul de protecție al meseriilor și industriei naționale, prin măsuri de prevedere socială și de ocrotire a muncii să asigure traiul și neatârănarea întreg proletariatului industrial."⁹

În dinamica socială a României Mari, mișcarea muncitorească era rezultatul reformelor din rândul cărora se detașau legile necesare procesului de industrializare. "Considerăm mișcarea muncitorească - se specifică în documentul amintit - ca un rezultat firesc al dezvoltării economice ținând seama pe de o parte de rolul precumpănitor pe care îl are munca în producțiunea ca asociată a capitalului, iar pe de altă parte de dezvoltarea industrială intensă pe care în fața nevoilor de refacere a celorlalte state, o reclama de la propriile noastre forțe, nevoile spontane ale României Mari, lucrările de reconstruire impuse de război, cererile mari de brațe pe care le va ridica necesitatea utilizării capitalurilor de vor rămâne disponibile după expropriere. P.N.L. se îngrijește a preîntâmpina conflictele posibile dintre capital și muncă, de a garanta acesteia ocrotirea în raport cu partea ei de producțiune în producția țării."¹⁰

Înlăturarea conflictelor dintre capital și muncă, prevedere importantă din programul P.N.L. din 1921¹¹, era realizabilă printr-o legislație impusă de stat pentru ocrotirea muncii și măsuri de prevedere socială,¹² propusă din 1918-1919: "-minim de salar incesibil și incesisabil pentru o cotă parte la termene fixe în numerar garantat;

- garantarea folosirii salariului pentru femeile măritate, indiferent de regimul matrimonial sub care sunt urmărite precum și garantarea salariului pentru minori la întreținerea cărora nu mai survin părinții lor;

Pentru muncitorii din serviciile publice ale statului conflictele de muncă urmau a fi rezolvate de o Curte supremă arbitrară compusă din reprezentanții serviciilor publice interesate și reprezentanții muncitorilor aleși de ei sub președinția unui înalt magistrat.¹⁵

Ideologii Partidului Național Liberal au sesizat interdependența dintre conceptele de armonie socială, justiție socială și necesitatea afirmării economice a țării. Pentru realizarea acestei interdependențe Partidul Național Liberal a arătat necesitatea accentuării rolului statului în societate, a implicării lui în adoptarea deciziilor necesare, menite să asigure unitatea statului, a națiunii române. Pornind de la aceste aspecte, ordinea trebuia asigurată prin legi chibzuite care să ducă la afirmarea energiilor creatoare ale națiunii române.

Ion I.C. Brătianu se pronunța din 1895 pentru un studiu despre importanța "chestiunilor economice" în realizarea solidarității sociale și a muncii, a respectului față de legi și activitățile productive. "Acest respect al legilor, domnia lor reală, de la Constituțiune până la ultimul regulament cu obiect special implică înfrânarea apetiturilor excesive; iar stabilirea nu se poate face numai prin măsuri coercitive, ci exige o altă îndrumare dată activității rătăcite și răufăcătoare a prea numeroaselor elemente neproducătoare din societatea românească. Ea se leagă intim de economia noastră națională și obligă să se dea prin toate mijloacele avânt profesiunilor agricole și industriale, spiritului de întreprindere particulară și să înmulțească în toate direcțiunile mijloacele și capacitatea producțiunilor noastre. În preocupările noastre importanța chestiunilor economice crește astfel zilnic. Înăuntrul, ca și în afară, de buna lor soluționare depinde mai ales dezvoltarea chestiunilor politice. Studiul lor se impune și, în cercetarea lor, prima soluție o merită țaranul, el, care mai mult suferă de răul actual și de ale cărei puteri mai mult depinde viitorul național; căci viitorul unui stat democratic nu e pe deplin asigurat decât când în fiecare suflet există conștiința solidarității sociale și în fiecare trup vigoare destulă pentru realizarea aspirațiilor obștești."¹⁶

I.N. Angelescu scria în 1920: "Ordinea socială durabilă rezultă numai din raporturi sociale juste și aceste raporturi sociale nu sunt nici cele din trecut și nici tocmai acelea care sunt astăzi."¹⁷ Toate aceste concepte sunt sintetizate în toate documentele program ale partidului, deoarece se recunoaște existența claselor sociale ca o realitate istorică, dar și a luptei de clasă. "Nu trebuie să ne ascundem realitatea - scria același ideolog amintit mai sus - că există conflicte de clasă și că așa numita armonie socială absolută este o simplă ideologie."¹⁸ Pentru consolidarea statului național unitar român sub raport social se impuneau deci, în mod necesar, o reglementare a raporturilor dintre muncă și capital cât și asigurarea unui minim de existență.

Conceptele despre societate, despre evoluție și revoluție, erau puse în interdependență cu conceptele despre evoluția economică a țării, despre proprietate și democrație.¹⁹ Din acest punct de vedere politica socială a Partidului Național Liberal nu poate fi redusă la legislația socială adoptată de guvernarile liberale dintre 1918-1928.

Dominante în realizarea stabilității sociale, a armoniei sociale cum o numeau fruntașii Partidului Național Liberal, erau legile care aveau în vedere afirmarea economiei românești. Consolidarea vieții politice prin statuarea și legiferarea principiilor democratice ale statului modern, constituia o altă condiție necesară solidarizării naționale în toate acțiunile de consolidare a statului național unitar român sub toate aspectele: economic, social, politic. Unitatea în aceste domenii ale vieții naționale pornea de la diversitatea manifestărilor, statului revenindu-i rolul de a canaliza aceasta diversitate în idei unitare pentru solidarizarea națională și socială. Ideologii P.N.L. puneau accent pe nationalismul economic și pe o legislație socială care să contribuie la menținerea integrității teritoriale, a independenței naționale.

Sub raport politic Constituția din 1923 va răspunde acestor cerințe. Legislația socială trebuia să pornească de la aceste obiective, îndeosebi în contextul în care revizionismul maghiar și sovietic nu putea rămâne străin și pasiv în eventualitatea unei instabilități sociale și politice în tânărul stat național unitar român. Sunt de fapt cunoscute în istoriografia noastră încercările de destabilizare a situației din țară după făurirea României mari din partea Rusiei sovietice,²⁰ prin evenimentele de la Tatar Bunar. Același lucru putem spune și de revizionismul maghiar, care nu se putea împăca cu cedarea Transilvaniei.²¹

Reforma agrară și reformele pentru demararea politicii de industrializare au contribuit din plin la solidarizarea forțelor creatoare ale națiunii române, la asigurarea unei stabilități sociale, necesare consolidării unității naționale.

Programul Partidului Național Liberal din 1921 înscria printre obiectivele prioritare:²²

- participarea muncitorilor la beneficii;
- recunoașterea sindicatelor profesionale;
- reglementarea dreptului de grevă;
- contract colectiv de muncă;
- ziua de muncă de 8 ore;
- protejarea muncii femeilor și copiilor.

Toate aceste obiective nu pot fi examinate și analizate decât prin contextul legilor economice adoptate, și raportate la evoluția contradicțiilor sociale, a factorilor care au generat aceste contradicții.

Reforma agrară, aplicarea ei deși pe o perioadă de circa 5 ani (1921-1926), a reglementat raporturile sociale la sate printr-o repartitie mai justă a proprietății agrare.

Politica de industrializare permitea creșterea forței de muncă angajate în producție, afirmarea muncitorilor români. Preponderența acestora față de cei străini, accentuându-se o dată cu declanșarea procesului de dezvoltare a industriei naționale. În 1926, de exemplu, numărul muncitorilor români depășea 80% din totalul muncitorilor angajați în economia românească.²³

Articolul 8 din Constituția din 1923 reglementa raporturile sociale cel puțin teoretic: "Nu se admite în stat nici o deosebire de naștere sau de clase sociale.

Toți românii fără deosebire de originea etnică, de limbă sau religie sunt egali înaintea legii și au datoria a contribui fărăosebire la dările și sarcinile publice."²⁴

Legile adoptate pentru stimularea dezvoltării economice aveau în vedere această politică spre a "dezvolta energiile creatoare a națiunii române". Industrializarea menținea prin locurile de muncă create echilibrul social la orașe, dar în același timp și o redistribuire a populației rurale cu pământ puțin. Aceste aspecte sunt sesizate de Ștefan Zeletin.²⁵

Mai mult, unele legi cum a fost legea minelor avea prevederi exprese despre participarea muncitorilor la beneficiile întreprinderilor, prevederi care reglementau valoarea acestora până la 10% din totalul beneficiilor.²⁶ Astfel se făcea o legătură între muncitor și producție, cointeresarea materială sporea, de asemenea și productivitatea muncii. Enciclopedia României, menționează participarea muncitorimii române la beneficii.²⁷ Totuși, analiza unor documente permite să afirmăm fără a greși că au fost și cazuri când prevederile legii nu s-au aplicat. Exemplele sunt răzlețe. Un muncitor de la "Astra Română" reclama lipsa de preocupare a Consiliului de administrație pentru acordarea beneficiilor.²⁸

Doctrinarii Partidului Național Liberal porneau de la ideea că munca în societate trebuie ocrotită. Această concepție este reflectată nu numai în programul P.N.L. din 1921 dar și în Constituția din 1923.²⁹

Statul poate interveni prin legi în raporturile dintre acești factori pentru a preveni conflictele economice sau sociale. Libertatea muncii va fi apărută.³⁰ Această concepție, pornea de la teza enunțată în programul din 1921 referitoare la rolul statului în echilibrarea raportului dintre capital și muncă.

Conceptele stabilite prin programul P.N.L. și prin Constituția din 1923 au fost rezultatul unor interesante studii comparate, cu atitudinea pe care o aveau alte țări asupra acestei probleme. Cel mai important studiu aparține lui M. Sanielevici

și tratează conceptul de muncă reflectat în constituțiile Germaniei și Rusiei sovietice. Concluzia care se desprinde din acest studiu este că munca nu trebuie și nu poate fi garantată individului, o garanție și o socializare a muncii nefiind nici în interesul individului și nici în interesul societății.³¹

Existența unei piețe a muncii în România mare, datorită excedentului de brațe de muncă, necesita o legislație adecvată a muncii, care să o ocrotească, dar să nu o garanteze. Garantarea muncii și legiferarea acestei garanții promova în concepția gânditorilor Partidului Național Liberal dezordine în procesul muncii, productivitate scăzută. Piața muncii și a forței de muncă impunea disciplina muncii, responsabilitate în procesele de producție, creșterea productivității muncii. Aceste elemente prin care era definită munca erau conștientizate de o politică care admitea șomajul ca stimulator al proceselor de producție. Cât ar părea de paradoxal această viziune autorul de care am amintit o sesizează chiar ca politică de stat în Rusia sovietică, după primul război mondial. Prin "decretarea controlului muncitoresc în întreprinderi - scria N. Sanielevici - muncitorii au pus mâna de fapt pe fabrici, iar vechii conducători și tehnicieni s-au risipit. Fabricile s-au socializat de la sine mai repede decât ar fi dorit-o guvernul bolșevic. Iar producția industrială s-a năruit. Trei ani după proslăvirea puterii creatoare a maselor, bolșevicii ajung la descoperirea că salvarea comunismului stă în aplicarea metodelor de constrângere fără cruțare tocmai contra acestor mase proletare."³²

Cauzele care au dus la ruinarea producției industriale în Rusia sovietică după 1920 remarca același autor, se puteau desprinde și din expresia lui Troțki "omul fuge de muncă" sau a lui Lenin care cerea renunțarea la conducerea întreprinderilor de către sfaturile muncitorești.³³

Deși durata zilei de muncă era stabilită la 8 ore în programul P.N.L-ului, totuși, această prevedere era considerată de unii ideologi neoliberali din partid³⁴, dar și din afara lui, o absurditate, în condițiile de evoluție a economiei românești, unde efortul constructiv trebuia sporit.

Guvernul Ion I.C. Brătianu, din 1922, a fost preocupat de adoptarea unei legislații a muncii similare cu cea pe plan internațional, dar în baza necesităților dezvoltării economico-sociale a țării și recomandărilor făcute de Biroul internațional al muncii înființat la Geneva în urma Conferinței Păcii din 1919.³⁵

La 30 septembrie 1921 Guvernul Alexandru Averescu pune în aplicare Legea pentru organizarea plasării șomerilor.³⁶

Guvernul liberal venit la conducerea țării în 1922 intensifică înființarea oficiilor de plasare județene. Pentru menținerea unei rate moderate a șomajului numărul muncitorilor plasați a crescut de la 26.000 în 1922 la 100.000 în 1926.³⁷ Acestea au contribuit la încheierea a circa 400 contracte colective de muncă până în 1924 cuprinzând peste 90.000 salariați.³⁸ Conform statisticilor oficiale în perioada 1924-

1928 s-au înregistrat 1436 conflicte de muncă dintre care 343 de greve.³⁹ Interesantă este statistica privind modul de soluționare a acestora.⁴⁰

ANII	Tranzacție	S-au admis punctele de vedere ale salariaților	S-au admis punctele de vedere ale patronilor
1924	33	282	70
1925	185	64	69
1926	171	109	81
1927	95	33	68
1928	98	38	64
TOTAL	582	529	352

Din compararea datelor reiese că în proporție de peste 80% conflictele au fost rezolvate în favoarea muncitorilor.

Comparativ cu perioada anterioară, numărul grevelor și al conflictelor de muncă este mai mic "ceea ce reflectă o activitate și o creștere a economiei care a creat muncitorimii posibilități și condiții de muncă și viață ceva mai bune decât până atunci și după aceea."⁴¹

Șomajul prin măsurile economice întreprinse s-a redus la câteva zeci de mii de șomeri, cifra prezentată de sursele de informare fiind diferită de la 10538 persoane menționate în șomaj de Anuarul statistic al României în 1928⁴² la 8750 într-un raport trimis Biroului Internațional al Muncii.⁴³

"Viața Muncitoare" după calcule care necesita totuși rezerve indica pentru 1927-1928 peste 150.000 de șomeri.⁴⁴

Regimul muncii așa cum s-a prevăzut în manifestul către muncitori și programul partidului nu a fost legiferat.

În 1923 guvernul a instituit o comisie guvernamentală care să elaboreze Codul Muncii. Comisia care era condusă de G.G. Mîrzescu, a întocmit Codul Muncii, dar alte priorități legislative au împiedicat legiferarea lui.

România deși semnase în 1920 Convenția privind stabilirea zilei de muncă la 8 ore în întreprinderile industriale, această prevedere nu a fost pusă în aplicare decât în 1928. Totuși, o anchetă, făcută de Ministerul Muncii în 1926 în 587 de întreprinderi industriale, demonstra că în 67,34% din acestea se lucra 8 ore zilnic iar restul de 32,54% se lucra peste 8 ore. Se menținea astfel un regim mixt de reglementare a zilei de muncă.⁴⁵ Ștefan Zeletin remarcă referitor la acest aspect: "De vreme ce condițiile de muncă sunt deosebite după gradul de dezvoltare

economică reiese că fiecare țară trebuie să aibe regimul ei de muncă special, potrivit cu nevoile ei speciale.”⁴⁶ Reducerea timpului de lucru la 8 ore constituia în concepția amintitului doctrinar cea mai “gravă lovitură dată statelor înapoiate și cea mai grea piatră care li se poate arunca în calea progresului.”⁴⁷ Militând pentru un regim de muncă național, munca era considerată ca funcție socială, statul având obligația a reglementa regimul acesteia conform cu nevoile societății. Dacă e vorba “de un criteriu temeinic de legiuire a muncii aceasta trebuie să răspundă și cerințelor de dreptate, precum și nevoilor vremii. Un asemenea criteriu ar fi acesta: să se pună muncitorimea noastră pe picior de egalitate cu cea din apus, dar pentru aceasta să se aibe în vedere egalitatea producției nu egalitatea timpului de muncă adică: să se ceară lucrătorului român să muncească atâtea ore pe zi cât îi trebuie spre a produce aceleași valori pe care lucrătorul anglo-american le produce în 8 ore.”⁴⁸

Din analiza documentelor reiese că s-a preferat un sistem mixt în ceea ce privește durata zilei de muncă, această opțiune lăsându-se la latitudinea patronatului și colectivelor de muncitori din întreprinderi pe baza contractelor colective de muncă.

Lipsa de locuințe și creșterea chiriilor a provocat manifestări ale chiriașilor îndeosebi în capitală⁴⁹, fapt ce a determinat Parlamentul liberal la adoptarea în 1926 a două legi care să reglementeze regimul chiriilor. Legea pentru prelungirea contractelor de închiriere, prelungea contractele până în 1927 când urma o nouă prelungire pe baza înțelegerii părților. Calculul chiriilor se făcea pe baza Legii pentru regimul excepțional al raporturilor dintre proprietari și chiriași, calculul având la bază prețurile din 1916 pentru vechea Românie și 1914 pentru celelalte regiuni.⁵⁰

Reglementarea statutului funcționarilor publici s-a făcut în defavoarea acestora interzicându-se greva în acest domeniu pe motiv că fac parte din organismul statal. De asemenea, se interzicea ocuparea de funcții electivă și comunicarea opiniilor personale în reuniuni.⁵¹

Legea persoanelor juridice, din februarie 1924, reglementa activitatea sindicală, prevăzând expres posibilitatea guvernului de a suspenda activitatea organizațiilor sindicale din motive politice. Suspendarea era valabilă până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești.⁵² Prevederile legii vizau numai sindicatele “revoluționare” care urmăreau răsturnarea ordinii social-politice.⁵³

În urma evenimentelor de la Tatar Bunar și a altor încercări de destabilizare a situației îndeosebi în regiunile de graniță, dar și a acțiunilor întreprinse de Partidul Comunist, unealtă a Rusiei sovietice, a fost promulgată Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice.⁵⁴ Merită amintit deși istoriografia noastră a prezentat aceste aspecte,⁵⁵ condițiile interne și internaționale în care a fost adoptată legea. La 8 august 1924 sub președenția lui V. Kolarov, membru al Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste s-a elaborat proiectul de operație al comuniștilor din România pentru septembrie 1924 care să declanșeze revoluția.⁵⁶

Legea califica drept infracțiuni grave orice atentat la integritatea statului național unitar român și din aceste considerente pedepsele erau deosebit de aspre de la 5 la 10 ani închisoare și amenzi între 10.000 și 100.000 lei.⁵⁷

Prevederile legii au dat naștere la interpretări în istoriografia noastră neconforme cu realitatea, fiind considerată o lege antidemocratică, ce contravenea spiritului Constituției din 1923. Dar Constituția consacră caracterul unitar al statului, iar apărarea unității naționale constituia obiectivul principal al legii supreme a țării. Politica Partidului Comunist Român contravenea spiritului Constituției din 1923, prin acceptarea tacită a concepției impuse de Internaționala Comunistă în timpul conferinței a VI-a a Federației Comuniste Balcanice din decembrie 1923 potrivit căreia România era un stat multinațional și din aceste considerente lupta trebuia axată pentru autodeterminare până la despărțirea unor provincii din statul existent. Era un vădit amestec în treburile interne ale României, cu acordul tacit al fruntașilor Partidului Comunist. Documentul era publicat de ziarul "Socialismul" organ al P.C.R. din 29 februarie 1924.⁵⁸ Acest acord tacit a fost dat apoi și prin Congresul al III-lea al P.C. R. desfășurat la Viena în a doua jumătate a lunii august 1924. În rezoluția congresului s-a inclus "lozincă autodeterminării naționale până la despărțirea de stat," întrucât, chipurile, "România este un stat multinațional."⁵⁹ "Partidul Comunist Român trebuie să lupte cu hotărâre împotriva anexării violente a Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei și Dobrogei și să sprijine în chip practic lupta pentru eliberarea și independența lor națională."⁶⁰ În aceste condiții a fost introdusă starea de asediu, scoaterea Partidului Comunist în afara legii ca partid extremist și s-a promulgat legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice de care am amintit. Prin Legea contenciosului administrativ, pe baza articolului 128 din Constituție se legifera regimul stării excepționale când erau în joc interesele naționale. Articolul respectiv prevedea: "Constituțiunea de față nu poate fi suspendată nici în total nici în parte. În caz de pericol de stat se poate prin lege institui starea de asediu generală sau parțială."⁶¹

Din aceste considerente, legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice poate fi încadrată în ampla operă de consolidare a statului național unitar român. Menținerea independenței naționale și integrității teritoriale constituia un obiectiv major nu numai al Partidului Național Liberal, ci și al întregii națiuni române. Legea, probabil, prin prevederile sale restrictive și abuzurile ministerelor însărcinate cu aplicarea ei a generat tensiuni sociale, dar oricum acestea nu pot fi comparate cu încercările revizioniste ale Rusiei sovietice.

NOTE

¹ Arh. Ist. centr. , Fond I.G. Duca, dos. 25/1918, Manifestul către muncitori, f. 1

² M. Djuvara - *Evoluție și revoluție*, în "Dreptul la memorie" în lectura lui Iordan Chimet, Editura Dacia, Cluj, 1992, p. 406

³ Vintilă Brătianu - *Menirea P.N.L. Din nevoile noastre*, București, 1906, p.8

⁴ Mircea Djuvara, op. cit., p. 411-412

⁵ *Ibidem*, p.408

⁶ *Ibidem*, p. 411

⁷ Biblioteca Națională, Așezămintele Brătianu, fond St. Georges, Arhiva P.N.L., f. 56-57

⁸ Arh. Ist. centr. , Fond I.G. Duca, dos. 25/1918, f.1

⁹ *Ibidem*, f. 2

¹⁰ *Ibidem*, f. 2

¹¹ *Programul Partidului Național Liberal*, București, 1922, p.3

¹² Arh. Ist. centr. , Fond I.G. Duca, dos. 25/1918, f. 3

¹³ *Ibidem*, f. 2-16

¹⁴ *Ibidem*

¹⁵ *Ibidem*

¹⁶ Apud Ioan Scurtu, *Ion I.C. Brătianu*, Ed. Museion, București, 1992, p. 104

¹⁷ I.N. Angelescu - *Îndrumări în politica economică și financiară a României*, București, 1920,

p. 5

¹⁸ *Ibidem*, p. 7

¹⁹ B.N. - Așezămintele Brătianu, Fond St. Georges, pachet XLV, f. 56-62.

²⁰ Mircea Mușat, Ioan Ardeleanu - *România după marea Unire*, vol. II, partea I, 1918-1939. Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 780-786

²¹ vezi în acest sens , Biblioteca Academiei Române, Fond Ion I.C. Brătianu, S. 1 (121) CCCLXV

²² B.N. Așezămintele Brătianu, fond St. Georges, pachet XLV, f. 56-60

²³ *Ibidem*

²⁴ *Constituția din 1923*, p. 4, art. 8

²⁵ Ștefan Zeletin *Burghezia română*, Editura Humanitas, București, 1991, p.244. p. 244

²⁶ C. Hamangiu op. cit., p. 1261

²⁷ *Enciclopedia României*, vol. IV, p. 451.

²⁸ B.A. Arhiva Ioan I.C. Brătianu, II, varia 2

²⁹ B.N. - Așezămintele Brătianu, fond Sf. Georges, Arhiva PNL, pachet XLV, vol. II, (Articole și declarații)

³⁰ *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, Editura Humanitas, București, 1990. p.

615

³¹ M. Sanielevici - *Munca în Constituție*, în *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, p. 131

³² *Ibidem*, p. 476

- ³³ *Ibidem*; Constantin Ionescu - *Doctrina și practica bolșevismului*, "Democrația" ianuarie-februarie, 1922, p. 17
- ³⁴ I.N. Angelescu, *op. cit.*, p. 4
- ³⁵ Ștefan Zeletin - *Politica muncii*, în "Dreptatea socială", I/1923, 15 noiembrie, p. 462
- ³⁶ Ion Bitoleanu, *op. cit.*, p. 154
- ³⁷ *Pentru lămurirea opiniei publice. ce a făcut PNL în patru ani de guvernare 1922-1926*, București, f.n. p. 11
- ³⁸ I. Bitoliano, *Din istoria României moderne, 1922-1926*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 154.
- ³⁹ Apud M.C. Stănescu *Miscarea Muncitorească din România, 1924-1928*, București, 1981, p. 282-293
- ⁴⁰ *Ibidem*, p. 282
- ⁴¹ *Ibidem*, p. 283
- ⁴² "Anuarul statistic" al României 1939 și 1940, p. 334.
- ⁴³ *Inspekția Muncii în 1928 și 1929*, București, 1929, vol. II, p. 177
- ⁴⁴ "Viața Muncitoare", 19 februarie 1928.
- ⁴⁵ Ministerul Muncii - *Durata muncii în principalele întreprinderi industriale din țară*, București, 1926, p. 70
- ⁴⁶ Ștefan Zeletin - *Politica muncii în Neoliberalismul*, Editura Pagini agrare și sociale, București, 1927, p. 189.
- ⁴⁷ *Ibidem*, p. 190
- ⁴⁸ *Ibidem*, p. 196
- ⁴⁹ Ion Bitoleanu, *op. cit.*, p. 155
- ⁵⁰ *Ibidem*, p. 156
- ⁵¹ Apud Ion Bitoleanu, *op. cit.*, p. 158
- ⁵² C. Hamangiu, *op. cit.*, p. 244+261, vol. XI-XII
- ⁵³ Apud Ion Bitoleanu, *op. cit.*, p. 159
- ⁵⁴ C. Hamangiu, *Codul general al României, vol. XI-XX, București, 1926*, p. 954-957. *Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice*, București, 1924
- ⁵⁵ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 780 și urm.
- ⁵⁶ *Ibidem*, p. 781.
- ⁵⁷ *Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice...*, p. 6
- ⁵⁸ Apud M.C. Stănescu, *op. cit.*, p. 27
- ⁵⁹ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 204
- ⁶⁰ *Ibidem*, p. 205
- ⁶¹ *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor...*, p. 633.